

Streszczenie pracy doktorskiej

Autorka: Weronika Grzesiak

Tytuł rozprawy doktorskiej: Modernistyczna architektura uzdrowisk w rejonie Karpat Wschodnich (województwo lwowskie i stanisławowskie)

Promotor: dr hab. Marek Zgórniak, prof. UJ

Data przygotowania streszczenia: 20 lipca 2022

Przedmiotem badań podjętych w pracy jest modernistyczna architektura przede wszystkim Truskawca, Morszyna, Jaremcza i Worocty, wzniesiona głównie w latach trzydziestych XX wieku, gdy opisywane tereny były częścią państwa polskiego. Temat ten nie był dotychczas przedmiotem studiów z zakresu historii sztuki, choć powstały prace o stylowych nurtach – m.in. modernizmie – architektury uzdrowiskowej w dolinie Prutu (J. Czubiński) i w Truskawcu (Ch. Charczuk), jak również o sanatorium dla żydowskiej młodzieży akademickiej w Worochole (Ż. Komar) i Oficerskim Domu Wypoczynkowym w Truskawcu (T. Śleboda). W przeciwieństwie do tych publikacji, skupionych przede wszystkim na faktograficznym opracowaniu tematu i opisie stylu budynków, w niniejszej pracy wschodniokarpacka architektura uzdrowiskowa jest rozpatrywana w kontekście różnych odmian stylu modernistycznego, lokalnych uwarunkowań technologicznych i materiałowych oraz treści ideowych, które reprezentował modernizm na tym peryferyjnym obszarze przedwojennej Polski. Do zadań postawionych w rozprawie należy wyjaśnienie, jakie znaczenie miał nowy styl w tamtejszej architekturze, jak się przejawiał w różnych typach budynków oraz w zależności od osoby inwestora i architekta. Przedmiot badań został ukazany na tle rozwiązań architektonicznych stosowanych w innych polskich i zagranicznych uzdrowiskach, jak również z uwzględnieniem społeczno-kulturowej i ekonomicznej sytuacji regionu. Wiele obiektów architektonicznych zostało w pracy opisanych po raz pierwszy, wyłoniono nieznane dzieła znanych projektantów i dzieła dobrej klasy twórców zupełnie nieznanymi. Przedstawiono i scharakteryzowano architektów działających na tym terenie. Po raz pierwszy opisano pod kątem historii sztuki architekturę Morszyna – kurortu prawie zapomnianego w dzisiejszej Polsce – którego rozwój przestrzenny i architektoniczny w drugiej połowie lat trzydziestych można uważać za pewnego rodzaju fenomen, zważywszy na szybkość rozbudowy i fakt, że większość budynków zakładowych była autorstwa jednej osoby. Poszukując specyfiki tamtejszej architektury uzdrowiskowej przede wszystkim zwrócono uwagę na częste wykorzystanie drewna do kształtowania modernistycznej bryły, jak również na rozluźnienie reguł stylowych i swobodniejsze łączenie motywów różnych nurtów. Zebrany materiał pozwala na stwierdzenie, że modernizm w tych ośrodkach był zwykle traktowany powierzchownie, niemal na zasadzie kostiumu stylowego, reprezentującego nowoczesność i komfort. W przeciwieństwie do wcześniejszych stylów o regionalnym rodowodzie form nie miał konotacji narodowych.

vidi
M. Zgórniak

Weronika Grzesiak

Summary of the doctoral dissertation

Author: Weronika Grzesiak

Title: Modernist Architecture of Health Resorts in the Eastern Carpathians (Lviv and Stanisławów Voivodeships)

Written under the supervision of: dr hab. Marek Zgórnjak, prof. UJ

Date of the summary: July 20th, 2022

The subject of the research undertaken in the dissertation is modernist architecture in Truskavets, Morshyn, Yaremche and Vorokhta, mainly of the 1930s, when the territory in question was a part of the Polish state. The topic has been paid little attention in art historical studies so far, although some scholarship has been devoted to the stylistic trends – including modernism – of health resorts architecture in the valley of the Prut River (J. Czubiński) and Truskavets (Ch. Charczuk), as well as the sanatorium for Jewish academic youth in Vorokhta (Ż. Komar) and the Officers' Holiday House in Truskavets (T. Śleboda). Unlike those publications, which focus primarily on a factual study of the subject and a description of the style of the buildings, this dissertation examines the Eastern Carpathian resort architecture in the context of the various modifications of the modernist idiom, local technological and material conditions, and the message carried by modernism in this peripheral area of pre-war Poland. The dissertation intends to explain what significance the new style had in the local architecture, how it manifested itself in different types of buildings, depending on the developer and architect. The subject of the study was shown against the background of architectural solutions used in other contemporary Polish and foreign spas, as well as taking into account the socio-cultural and economic situation of the region. Many architectural objects have been described here for the first time, e.g. the architecture of Morshyn – a resort currently almost forgotten, whose spatial and architectural development in the second half of the 1930s should be regarded as a phenomenon, given the speed of expansion and the fact that most of its resort-funded buildings were designed by a single person. Unknown works of famous architects were discovered along with other high-level designs by unknown artists. The output of architects operating in this area was presented and characterized. What emerged from the research as a specificity of the local health resorts architecture was the frequent use of wood to shape modernist forms, as well as the loosening of the rules of style and concessions made to free combinations of motifs derived from different trends. The assembled material allows to conclude that modernism in these health resorts was usually applied superficially, representing modernity and comfort. Unlike previous popular styles based on vernacular forms, it had no national connotations.

Weronika Grzesiak